

8-9(05)

F

ТОМ

Лит. № 3870

У Д А Р Ц І К

Іюнь — Іюль
№ 7—8

1931

ТОМ УДАРНІК

1931 воӧ, іюнь—іюль № 7—8

Журнал велӧтчи҃с челаӧ понда.
Лезӧ Номі-Пермјатскӧј кы҃га лезанін.

Адрес: Кудымкар, Охрїздателство

Кытӧн мыј гїжӧм

	Стр.
1. Му паста кооператсіјалӧн лун	1
2. Вӧгны і колны капіталыстїческӧј странаезӧс	5
3. Магнїтострој	12
4. Отсалам стрӧјтны вїл заводдез	13
5. Кы҃ организутны челаӧ уж колхозын	15
6. Гожумга школа	17
7. Урожај бостам	19
8. Ва дорын	24
9. Ыббез вылын	25
10. Бӧј му—вї҃ враглӧ	26
11. Піонеррез ыб вылын	27
12. Колхоз „Победа“	29
13. Вӧфїтам буржыка карч	35
14. Быд колхозӧ карч јӧр	40
15. Ӗктӧ веоктчаы туруннез	41
16. Јагӧдавны	42
17. Оборонїка	44
18. Вїт піонер	48

8-9/05
T-

Му пагта кооператсї- іалөн лун.

инд
3670

Јул төлігын быд годө чулөтчө му пагта кооперацијалөн лун. Ета лун кооперацијалөн лыддгсгө интернаціоналнөјөн, кооперација өтік странагаң кооперацијалө мөдік странаө сетө отчот кыз мунө уж, кыз кооператсїа сїбөтчө аслас ідејал дынө—соціализмө.

Мїјан кооператсїа мөдік странаез кооператсїаезкөт ужнас быдсөн мөдкөф. Мїјан кооператсїалөн вескөтлө коммунистиче-

скöј партіја, мед кооператсіја аслас ужөн отсаліс керны сотсі-
 жалізм, мед кооператсіја отсаліс кокчөтны олан ужаліс өтір-
 лө. Не сетдөм кооператсіја капиталістическөј странаезын: сет-
 чін кооператсіја буржујез кын, кооператсіја отсалө тыртны
 корман буржујліг, мед бөрја вын кыскыны ужаліс өтірліг.

Мөдкөф мјан кооператсіја і аслас вынөн і аслас чужө-
 мөн, Кооператсіја мјан јонмө да паскалө. Кооператсіја-
 мјан лебө козајство быдсөн СССР-ын, а граница саіјын ко-
 зајство буржујез кын кооператсіја ыжмјтчөмөн одла—одла
 кысө, кыңи карч јогтурун коласын.

Уна быд көф кооператсіја мјан СССР-ын чужө да пас-
 калө: потребітельскөј, сельско-хозајственнөј, кустарно-промыс-
 ловөј лесө-хіміческөј.

Сельско-хозајственнөј торјөтчө ешө натофл чужөм ар-
 тельлезө проізводство өрті: пода вөфтан, порө вөфтан, пөт-
 ка вөфтан, колхозез, карч вөфтан артельлез. Сің-жэ уна на-
 тофл артельлезө јансөтчө кустарнөј промысловөј кооперат-
 сіја.

Натодил артеллез жылге мижö огö пондö етја статъаын уна гижны. Висталам мед ыжит кујм сiстема жылге.

Потребительскöй, сельско-козајственнöй да кустарно-промысловöй жылге. Кыз кооператсija СССР-ын жылö:

Кыщöм сiстема	Ч л е н н е з				
	1930	процент кооп.	1931	процент кооп.	
Потребительскöй	48904000		58654000	67	домоко- заиннез
Сельско-козајственнöй (колективизатсija)	6000000	26	13000000	52	
Кустарно-промысловöй	1280000	27	2763000	55	

Мижан Коми-Пермјатскöй округын:

Кыщöм сiстема	Ч л е н н е з				
	1930	процент кооп.	1931	процент кооп.	
Потребительскöй	21600		38800		домоко- заиннез
Коллективизатсija	8041	28	12536	48	
Кустарно-промысловöй	15105		27267		

Енija цыпраез јатноа висталöны, кыз кооператсija СССР-паета, сiз жö i мижан округын ыждö, унажык i унажык кердö ас увтас ужалиг отырöс.

Сельскокозајственнöй кооператсija отсалö социалистическöй строителствоын коллективизатсija-пыр лөбтыны сельско козајство, сетны госуларстволö ыан, јај, ви i мөдик продукт, мыј

шогмō му вылын. Кустарно-промысловдј кооператсија отсалō
государстволō ыжыт промышленносткōт ортчōн керны быд
чужōм поснї товар, товар отїрлō. Потребїтельскōј кооператси-
ја нуōтō уж вердны, пастōтны ужалїс отїрōс. Городїс да за-
водїс ваялō товар деревнаō, а деревнаїс сельскохозайствен-
нōј продукттез городō, заводō.

Кооператсијалōн сotsїялїстїческōј строїтельствоын оōдōн
ыжыт уж. Талуна лунō колō челаō бōрїны, кыз ужалō
тїян гōгōр кооператсија, кыщōм сылōн емōс недочоттез. Пес-
оыны недочоттез чапкыны. Бура песыны сувтōтны бышэм-
жыка уж кооператсијаын, мед кооператсија сулалїс ужалїс
отїр понда. Пырты кооператсијаō быдōс ужалїс отїрōс.

ВÖТНЫ І КОЛНЫ КАПІТАЛІСТІЧЕСКÖЈ СТРАНАЕЗÖС.

Рабочöј класс СССР-ын сувтöтис аслыс задача: вöтны да одавны етiја дас годöн вылына сулалiс технiкаöн да öконо-мiкаöн странаез.

Кöр пролетарiјат дiктатура увтын мiјан страна петас оажыкса гола да умöла олöмiс, год мöд бöрти сувтас технiкаöн да вына хожајствоöн оалаñö капиталистiческой странаезса, сек социализмсö некин оз вермы. Сек капитализмлö овны дыр оз комтчы, луннез сылөн лоасö лыддöмöс.

Кöр социалистiческой хожајство доддалас ужавны наука да техника, рытланiс да асывланiс ужалис öтiр кажаласö, кытөн унажык вермö керны наука да техника-социалистическiя хожајстворын али капиталистiческойын.

Быд ужалис öтiр вежöртас, кыз социалистiческой стрöј первуис öтiр исторiјаын керö ас увтас быдсөн природа i керö общество сiз, кытөн оз ло öксплоатацiја.

Буражык социализм да капиталим коласын тыдалö вермагöм сельскöј хожајствоын.

Капиталисттез коласiс учонöјез чорыта пыр вiсталисö, коммунисттез-пö сiвлоннысö чегасö сельскöј хожајствоын. Некöр-пö оз сетчы сельскöј хожајство сувтöтны ас вылö социалистiческой стрöј. Öнi нiја кажалiсö, кыз матер пол потiс нылөн вiсталöм. Кажалiсö капиталисттез, кыз мiјö чорыта да шупыта пондiм оскавны оалаñ сельскöј хожајствоын

Өнi Советскöй Союз селскöй хоҗајство быдсөн öкoнo-мiкa бергöтикö социалистическöй стрoјö лoic сетшöм странаөн, кытөн организујтчöны гырис хоҗајствоeз.

Etшöм хоҗајствоeз абу җекитөн мöдик странаын.

— Ңекишöм буржуазнöй странаын абу сымда, гиганттез, җерновöй фабрикаeз, пода јылöтан хоҗајствоeз, кышöмöс емöс мијан Сојузын.

Өнi-җи мијан Сојузын 12,6 миллон хоҗајство пырисö колхозö. Поҗö повтöг виставны: 1931 воö жынысса уна хоҗајствоeз лoасö колхозын.

Колхозeз да совхозeз тавoса тулысөн көҗасö 75 миллон га, көдија лoö жынысса унажык көҗан площадьса СССР пастас. Өнi поҗас шуны-ыжыт социалистическöй хоҗајство мијан сојузын вермис учöt öтнаса хоҗајствoсö.

Су фабрикаeз

Совхозeз стрoитны постановлењњo Сталин јорт висталöм сöрти ЦК. ВКП(б) сувтöтис 1928 воö апрел 6 лунö.

Јулскöй пленум ЦК партијалөн етијö вопрос јылис висталис. Ңе лептисны пö лoас мијан селскöй хоҗајствоөн, кытчöз сiја лoас öтнаса кын лeткi-пeткi полосаeзөн да умöл подаөн. Первöй задањњo вöли сувтöтöм пјатиметка коҗеч кeжö көҗны совхозeзөн 5 миллон га, шoгмöтны вузалан җаҗ 16 миллис центҗер.

Etшöм решeњњo гpaнiча сајын буржуазнöй учонöјјeз пaнталисö ыжытcмекөн. Ез веритö етö решeњњo оланö пыртöмис i мијан вескытлаҗ шатöва ужалиссeз (правооппортунисттез). Нија висталисö, җол воөн-пö җекиз он вермы шoгмöтны җаҗ 16 миллон центҗер. Етаз пö уҗавны öз тырмы выныс аслас пpиpодаыслөн. Чулалöм кык во јона висталöны, кыз пiлскöм буржуазнöй учонöјјeзлөн i җеверитöм мијан правооппортунисттезлөн бöра-жö җемö ез лo.

1931 во кeжö мијан сојузын 175 гырис су керан фабрикаeз. Мукöд совхозeзлөн ем площадь 250 тыгeча гаöз. Ета ыжда көҗан площадьөн хоҗајство абу җеки öн му вылын.

Совхозeзөн вескöтлыны организујтчиc Москваын трeст, шугö „җернотрeст“.

Чернотрестлөн 1931 во кезе сүвтөтөм план 5.000.000 га. 1930 во совхозезын шогмисе су 8 миллион центнер. 1931 во план сөрті совхозезетасе 26 миллион центнер, сетисе 16 миллион центнер лосе вузалане су.

Мыҗ гыргасе су вөдитан совхозезе.

Совхозезе организүтик кәдө буржуазноҗ учоноҗезе виставлисө, мед ыҗыт совхоз-пө почас керны 20.000 га выдө да и сек колас сетшөм совхоз јансөтлыны уна торја хоҗајствозө, мед бы хоҗајствоын вөлі уна-уна кык-кујим тыгеча га, шуны оза сөрті: совхоз пыщкат лосө торја хуторрез.

Чернотресте ужаликө быдөс висталөммез буржуазноҗ учоноҗезлөн емекө пөрисө. 1931 во кезе су вөдитан совхозезе кезан площадөн сизе лыддиссөны

Кыщөм краҗына	50.000 габз	100.000 габз	150.000 габз	200.000 габз	Унаҗызе 200.000 габз	Быдөс
РСФСР	30	75	34	11	4	154
Украина	15	2	—	—	—	17
Ср. Азия и Закавказје	2	2	—	—	—	4
Быдөс	47	79	34	11	4	175

Енија цифраезе сөрті адҗам, уна совхозезе гыргыжкөсө 50.000 гаса.

Мед ыҗыт совхоз, 1929 воын вөлі 124.000 га, 1930 воын 170.000 га, а 1931 воын 250.000 га.

Кыз ыҗытжык совхоз, сек донтөмжыка петө асдон (себестоимость) сулө. Сы сөрті почас сорвастөг оздаң виставны, ыҗыт совхозезе мијан пондасө јывны и јонмыны.

Механизация совхозезлөн.

Уна отсалисе совхозезын уҗ сүвтөтны механизация. Совхозезе организүтикө-жө вөлі примитөм решењо: механизирүтны быдө чужөма уҗ совхозезе вб вылын.

Мед ыжыт да бура ужалан машинаез лыддысёны совхозын кујим чужома машина: трактор, комбайн, автомобил. Трактор гөрө, көзө, пиңалө, комбайн трактор вынөн су ыббезліс зимлалө: вундө, вартө, төлөтө да сортирујтө сусө. Автомобил кыскалө су да мөдик грузез ыббез выліс.

Тіјө вежөртат мыј керө трактор, автомобил: кыным морт, кыным вөв ніја вежөны асланыс ужөн. Комбайн мијан округын ешө абу. Өтік 48-60 вөв вына трактор вермө бергөтны кык комбайн. Кык комбайн вынөн 3-5 морт вундөны сымда, мунда 8 морт вундөны 8 колта көрталөмөн вундан машинаезөн; вартө сымда, мунда 80 морт вартөны вөлөн вартан машинаезөн, вежө 30 мортөс кыскалөмын грузез вартікө да су ыб выліс зимлалікө.

Комбайннез јешаөс ешө мијан: 1930 воын вөлісө 1501, а 1931 воын сувтөтөм планөн 6558 комбайн. Етіја комбайннезөн позас совхозез ыб выліс урожај босны 72⁰/₁₀ гөгөр. Етіја локтан воезө, мијан стројтөм заводдез Саратовын, Новосибирскын пондасө леэны комбайннесө, совхоз да колхоз ыббез вылын ніја уна вөв да морт вын вежасө.

Пода вөдөтан совхозез.

Революціјаөз мијан јеша соіс јай ужаліс өтір. Кыз-бы јансөтны вөлі быд ужаліс коласын јай, өті мортлө дөнзис-бы токо 55 граммөн (¹/₈) суткі вылын. Оні сувтөтчө задача, лебтыны озда шыг нормасө 300 граммөз (0,75 ф.) быд морт јурө. 5,5-іс колө ыждөтны јай норма. Населењно луніс-лунө содө. Кызі пуктыны пјатілетка конечын населењно мијан сојузын 161 мільон, пуктыны годовөј норма мортлө јай 109,5 кг., јөв 600 кг., 200 колѣ, сек годкежө колас јай 17,6 мільон тонна, јөв 96,6 мільон тонна, колѣ 32,200 мільон штук.

Кызі лыддыны етө быдөс подаөн: јайө колас 170 мільон мөс туша. Кызі лыддыны мијан пода 100 кг. быд мөс туша; сувтөтны выгтыны 48 мільон мөс, кыз пуктыны годга јөвсө 2 тоннаөн, візны 215 мільон курөг годовөј колталөмөн 150 колтөн, думажтны пондан, дак јурө оз төрө еніја цыфраез. Кыс сымда пода вайны, көр сіјө, кытөн быдтыны?

Мијан коммунистическөј партија і Совлас су фабрикаез, опыт сөрти бостісө туј ылотны пода јай фабрикаез, јөв, ві фабрикаез і колѣ фабрикаез-пыр. Сіз жө, кыз і су совхозез,

сувтöтисö планö организујтны пода совхозез, пöтка совхозез.

Совхозез öтик чужöма подаіс организујтисö трест. Трест „Скотовод“ (мöс јай совхоз), трест „Свиновод“ (порс совхоз) і сіз озлаң. 1930 воын „Скотовод“ треслөн вöлісö 140 совхоз 1.200.000 мöсөн, „Свиновод“ треслөн öтик 1930 воö организујтис 350 совхоз, пондöтчис 218.000 поргөн. „Овцевод“ 115 совхоз 2,7 миллон бала. Цыфраез еңја совхозезын ешö ылынöс цыфраез дынис, мунда колö јай сувтöтöм нормаез гөрти.

Советскöј правительство сувтöтис план, јай хожајство нуöтны сетшöм пода пыр, көдија чоужык да унажык јай сетö. Сетшöм подаөн лыддисö порс.

Јаковлов јорт кватöт советтез с'језд ылын сіз вiсталис: „Главнöј јай керан машинаөн локтан годдезö колас лыддыны поргöс“. Порс-пыр кыз ловја машинаöt быд чужöма быдман сојаніс, чоужык мöдик подаса шөгмö јай. Порс быд тор сојан пода, сојö турун, тус, картовки, тыква, быд чужöма помој. Етија донтöм сојаніс порс керö дона сојан мортлö: бур јай, гос. Порс-пыр шөгмö јай донтöмжыка мукöд подаса.

Med шөгмис öтик клг. мöс јай; мöслö колö вердны 10 клг. тус, жмык, высевки; öтик клг. порс јайö мунö 4 клг. сіја жö сојанне с.

Мöс јöвгалö годлас öтпырис öтик кукаңөн, а порс пiјалö кыкис öтик годлас, вермö вайны öтпырис пiјалöмөн да с порс-пiјанөн. Бышомика вердöмөн да дөзiрајтöмөн порс-пiјан ыжыт родіс порсгаң öтик годөн вермö быдмыны 96 клг., сіккö öтик дöчка öтпырис пiјалöмөн вермас јай сетны быдса тонна.

Вот мыла лыддисö порс јай керан машинаөн.

Свиновод трест 1931 воö лезас јайö 415.000 порс, 1932 воö 3 миллон, 1933 воын 7 миллон порс.

Сіз жö мöдик пода совхозез быдмöны і јонмöны.

Совхозез Урал областын.

Мiјан област лыддисö индустриалнöј заводскöј областөн. Урал областөн аслас һаң і мöдик сојан ез тырмывлö. Питайчис област вайöм һаңөн мöдик областтезис. Öнi сувтöтöм план ортчөн заводскöј промышленност планкöt јылöтны

сельскöй хоҗајство быд отраслын (полеводство, пода вöдитан і сіз озлаң).

„Җернотрестын“ су вöдитан совхозез 16. Молоко-овощ трестын“ јова пода да карч вöдитан совхозез 11. „Овцеводтрестын“ бала вöдитан совхозез 4. „Птицетрестын пöтка вöдитан совхозез 4. „Лноконопловотрестын“ мон да пыш вöдитан совхозез 2. І сіз мөдик совхозез. Сувтöтöм план сөрти Урал област ңе токо оз понды вајавны мөдик областҗезіс аслыс ңаң, но ачыс пондас петкөтны ңаң да мөдик тор сельскöй хоҗајствоіс област ыщкіс мөдиклаө.

Кыз планірујтчö сельскöй хоҗајство мјјан округын.

Векыс Комі-Пермјацкöй округын ңаң ез тырмы. Быд тулысö ңаң вајлісö мөділаіс. Чулалөм воö мјјö ңаң заптім 100.000 центнер. Заптөм ңаң унажык муніс горт округын жö вөр заптанö да строітөлствоö. Віт вога план сөрти мјјан потреблајущчöй округ пөртчас товарнөјö. Товарнөј план (ізмішек) округ сетас 2.336 тонна, товарнөј јај 376 тонна, пөтка јај (курöг, қозог) 17 тонна і сіз мөдікө. Візөтö віт вога план асланым округліс да быщөміка сіјö төдмалö.

Кыщөм туј куҗа пондас јывны сельскöй хоҗајство мјјан округын? Öтiк туј куҗа быдсөн Советскöй Сојузкөт-ыжыт хоҗајствоез-пыр. Совхоз кытчөз мјјан öтiк-Јурлинскöй. Етіја совхоз лноконопловодтрест сістемаын. Совхоз пондас вöдiтiн мон. Көзән пощчад совхозлөн лоас 24.000 га. Віт вога планөн совхоз пондас сетны продуқціја: куҗел 872.000 руб., мон көзыс 112.000 руб. Совхоз лоас мехаңізірујтөм. Öнi сетчiн ужалöнн-нi 19 трактор. Строітöнн ыжыт мон керан завод, сулавны завод пондас 240.000 руб. Сiз жö строітчöнн мон керан заводдес Кудымкарын 120 000, Јусваын 120.000р. Лоасö ещö мөдик совхозез округын.

Ыжыт хоҗајствоез мјјан округын организујтчöнн колхозез-пыр. Молочнөј формаез тавога годын колхозезын 10, мөссез 900.

Организујтчасö хоҗајствоез мөдик пода вöдiтнн.

доддалам наука да техніка сельскöй хоҗајство лебтыны.

Техніка хоҗајство бергөтік кадө (реконструктивнöй периодö) керас быдөс. Мијанлө колө енија локтан дас годө котөрөн мунны сетщөм туј, мунда колтчим оҗлаңö муниг капиталистическöй странаез гөриг“ (Сталин.)

Котөрөн вөтны да оҗавны капиталистическöй странаез дас водн техникатөг да наукатөг он вермы. Наука да техника сек шупыта отсалас лебтыны сельскöй хоҗајство, көр пондас вежөртны наукаын ачыс массаыс, уҗалиг миллоннез.

Тијанлө челаф колө оҗлаң вежөртны, мыј сija наука да техника, кыз сijö сувтөтны производство бердө. Сувтөтө школааныт план, кыщөм кыҗгаез колө босны, мыј јылиг велөтны.

Быд чужөма сельскохоҗајственнöй уҗын емөг кыҗгаез. Ндем ед керө велөттөг тупки-лапки, бышөмика вужсаңас бөрjө быд чужөма уҗ кыҗгаез сөрти, кыз мыј сувтөтны.

Керө, челаф, вывод кыщөм лоас мијан феревња омөн сојузөт. Совхозез, колхозез. Быд сельскохоҗајственнöй от-рjемиын лоасө натофил совхозез, гыриг фабрикаез керны су, јај, ви, јөв комь, карч. Озза чужөма феревња оз ло совсем. Лоасө уҗалиг отир (рабочөјез) кызи фабрикаын. Ена завод-дез отувтчасө асланыс производство гөрти тресттезө, комбинаттезө.

Сiҗ строітам социализм.

МАГНИТОСТРОЙ

Міжанлө колө уна машина. Машина шогмө көртіс. Көрт шедтөны көрт рудаіс. Руда сетас ыжыт мог (польза) өтірлө, көр сы дынө стрөйтасө заводдез. Öддөн богат көрт рудаөн міжан Урал. Сетөн ем Магнітнөј керөс, кытөн рудаыс совсем вевдөрас петөм. Віт годга планын партіја да Совет влагт висталісө, сетчө стрөйтны ыжыт көрт завод.

Ета заводыс лоас мед ыжыт СССР-ас. Сетшөм ыжыт завод ем только Амерікаын. Мөдік лоас міжан. Завод пондас керны рудаіс чугун өтік годнас кык да жын мілльон тонна. Öтік годнас пондас сотны завод віт мілльон тонн із шом (камменнөј уголь). Із шом пондасө вајны көрт туж куза Кузбассіс. Рудасө мугіс ковгас шедтыны 11 мілльон тонна. Магнітострой чугунысга пондас сетны ешө кіміческөј удобреньо, көда пондас лебтыны урожај. Ыжыт вын ковгас і берга машина етшөм ыжыт заводө. Сіјөн Урал ва вылө стрөйтөны өлектростантсіја, көда сетас өлектріческөј ток. Быдөс ужсө заводас пондас керны машина. Морт вын пондас ковгыны тэко машина дын. Рабочөјјес пондасө дөзірајтны машинаезсө, мед ніја правельнөја ужалісө. Магнітнөј керөс гөгөр 1927-28 годө ез вөв некышөм стрөженьо, кругом вөлі степ. Öні рабочөјјеслө овны сетчө завод дынас стрөйтөны керк уез. Недыр мыг лоас быдса город. О т і р ы с с е т ө н пондас овны 15 тыгеч морт. Кузнетскөј басгејјнас із шедтан дынас стрөйтөны сетшөм жө городдез кыкө, Тырган да Прокопјовск.

Год бөрті ета заводыс быдсөн пондас ужавны. Кызі лыңа дөны унаја продуктсіја сетас Магнітострой, то тырмас нужөтны Зо зурс куза кілометр көртовөј туж.

Міжан комі округ өтлаын отсалө стрөйтны Магнітострой. Мыјөн думајтат? Міжан округ богат вөрөн. 1931 воө ковгас сетны вөрсө өтік Магнітостройлө 700 тыгеч кубометр. Вөрга міжан округ ешө отсалө рабочөјезлө һанөн, јәјөн, вөдн да мөдік берга гојанөн.

Јуаган:

- 1) Мыјөн ті вермат отсавны магнітостройлө, думајтө да висталө.
- 2) Корө кніга вузалан магазинө Магнітострой јыліс кніга.
- 3) лыддө агныт да лыддөтө неграмотнөј ај мамлө магнітострой јыліс.

ОТСАЛАМ СТРОИТНЫ ВІЛЬ ЗАВОДЕЗ

Быд керкуё пыртам віль зајом.

Віт годѣа планлөн кујимѣт, решајушчѣј годыс сувтѣіс ас оѣас ыжыт мѣггез (задачаез): лебтыны ѣтір докод, содтыны промышленнѣј продукция леѣѣм, јонмѣтны колкоззез, пагкѣтны кѣѣан му і мѣд. Ета годѣ, сіѣ-жѣ, колѣ помавны (кончїтны) соѣіалїзм понѣа фундамент течѣм.

Медбы тыртны быдѣс етнїјѣ мѣггесѣ, колѣ быдѣннимлѣ актївнѣјжыка кутчыны уж бердѣ, лебтыны темппез, тыртны промфїнплан да мыѣтѣг тышкасны партїјнѣј лїнїјаіс шатѣв-везкѣт.

Промфїнплан тыртѣмын уна отсалѣ ѣтірліг ѣенга мобїлізујтѣм, кѣѣа мунѣ массѣвѣј зајоммез вузалѣм-пыр і с. оѣ.

Таѣо, 1931 г., советскѣј правїтельсѣвыс леѣїс вїль зајом кујимѣт решајушчѣј год пїатїлеткалѣн,“ (оѣѣс ужалїг ѣтірліг). Ета зајомыс уна отсалас лебтыны хѣѣајство, отсалас тыртны задачаесѣ кујимѣт, решајушчѣј годліг.

Зајом „кујимѣт решајушчѣј год пїатїлеткалѣн“ леѣѣм 10 год кежѣ і сумманас ѣтїк мїльлард да семсот мїльѣон руб вылѣ. Мїјан комї округ пагта колѣ вузавны етѣ зајомсѣ ѣтїк мїльѣон (1000000) руб. вылѣ.

Рајоннезлѣ задањњѣ.

Кудымкарскѣј-241 тыс. р., Кувїнскѣј—138 тыс. р., Јурлїнскѣј-133 тыс. р., Кѣѣѣвскѣј-92 тыс. р., Гаїнскѣј-94 тыс. р., Косїнскѣј-116 тыс. р., Кудымкар-посад-186 тыс. р., Етѣ задањњѣ колѣ тыртны быдсѣн.

Зажом „кујимөт, решажушчөй год“ торјасгө кык выпуск
вылө: процентнөй (выгрыштөм) да проценттөм (выгрыша).

Быдса облигатсияыс сулалө 50 р., но торјасгө шөри, вит
торјө, дас торјө (25,10,5). Проценттөм выпуск өөрти дас год
чулалікө ыражжес лосө 119. Выгрышшес суртөтгөны:
20,25,30,35,40,50,100,200 і 500 руб.

Проценттөм выпускіс выгрыштөм облигатсияез абу-бы
дөс выгрышаөг.

Зажом вузалөміс жыныс (50 проц.) сетгө местнөй стројка
вылө: 30 проц. с-совет бјуджеттезө і 20 проц. районнөй бјуд-
жеттезө; а мөд жыныс (50 проц.) гөсударственнөй стројка
вылө.

„Кујимөт, решажушчөй год“ зажоміс облигацияез вузасгө-
ны Іюн 1 лунгаң август 1 лунөз. Міјан озын сулалө задача
вузавны зажомсө не только срок кежө, но і досрочно.

Облигациясө позө нөбны быд мортлө торјөн (једінолич-
но) і коллективно. Позө сы понда сетны денгасө сек-жө
көр нөбан, а позө і рассрочкаөн гіжгыны.

Быд колхозныклө, бедняклө, батраклө, шөрөтема једіно-
личныклө да быд велөтчелө колө нөбны облигация „кујимөт,
решажушчөй год“ зажоміс. Быд ужалиелө колө ас озас суртөт-
ны задача: помавны таво социализм понда фундамент течөм.

Ноко, челаф, кін нөбіс зажомсө? Кін ез-на нөб? Быдөн-
ныт термасө нөбны сіјө.

Керө бригада да мунө с-советө. Јуалө сетчін: уна-ја нөбө
школа, колхоз, ККОВ, комсомол, өтнаса крессана.

Гіне асланыт уж јыліс „Том ударник“ журналө.

КЫҢ ОРГАНИЗУТНЫ ЧЕЛӘД УЖ КОЛХОЗЫН.

Колхозезын миҗан округын челафлөн уж энөз абу быщө миҗа сувтөтөм. Челаф ужалөны кинлө кыҗ шедас і кинлө мы суҗаг. Мукөд колхозын челафлөн уж јеша торјөтчө ыжыт морт ужіс: асывгаҗ пукөтасө пиҗавны 8-9 вогаезөс, асывгаҗ сувтөтасө плуг бердө 13 вога зонкадс і сја рытөз, өтмоз гыргсезкөт. Көзүт әмј зер, умәл пагкөмөн вөв вылын лунтыр пукалас челаф, өтпыр шотчөтасө павжун кадө.

Етщөм уж челаф нуөтис оҗжык, көр ыжыт морт виҗөтис аслас пиҗаҗлө учөтгаҗ, кыҗ ыжыт отсаліглө. Гөв-јөз медаліс челаф учөтгаҗ кулак ордө. Кулак пегөс өксплоатурутны мунда вермас, кытчөз учөт выныс челафоклөн оз ор.

Өнј коллективнөј хоҗајствоезын.

Кыщөм Һенабуф өксплоатацја челаф јыліс Һем і бајтны Политика Коммунистическөј партија да Соввластлөн мездөтны өксплоатацја увтис Һе өтјк гыргс өвјрөс, і лөгөтны челафлө сетщөм олан, меҗ сја учөтгаҗ зораміс, быдміс, шогміс јон да здоровөј. Меҗ челаф оҗҗа моз агсө ез лыдҗы батракөн ыжыт морт озын, а лөгөтчіс бы учөтгаҗ пөрмыны свободнөј граждәнінө.

Челаф сөрті уж колхозын ем уна: карч јөрын, ыб вылын, колхоз карта вылын. Колө төдны, кыщөм уж нылө оз туј нуөтны, кыщөм уж вылын нја вермасө надсабитчыны і веккежө пөрмыны Һездоровөјө.

То кыщөмөг нја ужжес:

- а) Кыщөм бы ез вөв уж трактор вылын.
- б) Кыщөм бы ез вөв уж ојөн,

3) Уж öддөн жар кадö лыбо көзыт кадö,

4) Зер увтын лыбо гымалыкө,

5) Кижөн көзны, кижөн вартны, кижөн ыщкисны, пес поткөтны, кајөтлыны ва ыжыт ведрезөн, алы мөдйк сөкыт тор.

6) Гөрны шутом дас ноль вося.

Чельафлө колö төдны уна-ја времјо колö ужавны шотчиг төг, лыддигсө времјо сиз: чельафлө 8-9 годгалö пофö ужавны шотчигтөг 1 час; 9-10 г. 1,5 час, 10-12 г. 2 часа; 13-16 г. вермасö ужавны 5 часөн луннас.

Чельафлө колö организуйтчыны производственнөј бригадезö: пиналан бригада, кукаң вердан бригада, курөг вөдитан бригада, карч јөрүн ужалан бригада, куртан бригада і сиз етлаң.

Колö чорыта виставны, чельафос өтнанысö ужавны быд чужөма ужö лезны оз туж. Колö сиз сувтөтны, мед быд чужөма бригадаын вөлі руководителын ыжыт морт.

Чельафлө колö чукөртчывлыны конференцияез вылө ыжыт ужжез нуөтан озын: көзан кад озын, карч јөрө садитан озын, сенокос озын, вундан кад озын і сиз озлаң.

Етија конференцияез вылын быщөмика вопросез бөрјыны, мед организованнөја лөсөтчыны нуөтны быд чужөма уж.

Уж чулалөм бөрын керны докладдез, кыз мунис уж.

Уж нуөтөм бөрын керны выставкаез, лөсөтны плакаттез, диаграммаез, цыфраезөн быд чужөма ужиг, вајны выставка вылө суез, карчез, кытөн мыј да кыз шогмис. Мед вөлі бөдөс гин озын, кыщөм достиженьноез, кыз план сөрти мунис уж і сиз озлаң.

Чельаф! Гижө журнал вылө быдөс, кыз чулөтитө гожум, кыз отсалитө нуөтны страда.

Мездөтө мөдйк чельафос кулак өксплоатация увтиг.

ГОЖУМГА ШКОЛА.

Луниг-лун мијо мунам оџлањ. Со матџык сібалам сот-
сїјализмань. Мијанлџ оз ков колтчыны оланис сѳрїс. Колџ
термасны буржыка да чѳжыка велѳтчыны. Велѳтчытѳм јѳ-
кѳт сотсїјализм строїтны оз пѳр. Мијанлџ ѳнї колѳ вїл
морт, здорѳвѳј да вына.

Мед вöлі вына да здорөвöј мортыс, колö то мыј керны

1) Гожумöн унажык овны öтöрын, сöстöм воздух вылын шоныт луннезö.

2) буржыка сотчыны шон-
дi вылын шоныт луннезö

3) Рыт i асыв купајтчыны.

Етна условіаес јонмөтöны
i крепітöны морттсö.

Ета понда i оссöны го-
жумга школаез. Гожумöн мi
челад огö пондö велөтчыны
кыз тöлөн шуч пукавны клас-
сын. Гожумöн мi ужавны i ор-
ны пондам öтöрын, шондi вы-
лым. Естөн мi вiсталам, мыјлö
оссö гожумга школа? Medбы
тiјö гожумсö ед чулөтö быд морт
ас мозөн, öтiкөн i кiнлö кыз
колö. Med i гожумнас вöлит бы-
дөннит öтлаын, велөтчит ор-
ны ужавны коллективнöја. В-
лөтчискөт школын тiјö чулөтат
гожум ыжит помөн тiјан пон-
да. Велөтiс тiјанöс төдмөтас,

кыз колö ползуйтчыны шондiөн,
воздуком i ваөн. Гожумга
школа тiјанöс велөтас коллективнöја
ужавны ас вынөн колкозын да
школнöј участокын, кыз i гырiссез-жö
пондат отсавны сотсiјамiгiческöј
строiтельствеын.

УРОҖАЈ БОСТАМ

(НЫК КАРҖИНАА ОРСАН ТОР)

Н у ө т і с. (Петө занавес сажан).

„Гөрд туј“ Колхозын лөгөтчөны страда кежө, а деревна куза мунөны уна быд чужөма јуөррез.

(Оггө занавес. Иңкаез сулалөны колофеч дынын. Локтөны ешө иңка мөд, кывзөны горңитөм, течөны ведрез).

С а н к о і к а. Иңкаез тјө, иңкаез. Коңеч-ед локтө југытлөн.

М а р і. Мыј те бөра, Петровна, вес кывтө лөсјан. Кін теныт вјгалис локтөм еветопредставленнөлиг? Кытөн те бөра сјјө кылін?

С а н к о і к а. Неважын кылі, иңкаез, неважын, вес некөр ог баит (ачыс һоджазө гөгөр). Пешнигортын вјчкуын

І н к а м ө д. Кытөн? Кытөн? Те вјгтав, кытөн?

С а н к о і к а. (Губён) Поповскöй кыгаез вылын гижём (горён, чорыта) Локтас му вылö öддөн страшнöй бес, быдöс кык кусиъ кöстас (иъка мöд кывзöны ыжыт выманъоөн)

М а р і. Кыгаъ сija локтас?

К р ы с а њ і к а. Село жылг баитö-ед, лез кывзыны.

С а н к о і к а. (Озлаъ горнитö) Вот сиз, иъкаез, бес-сыс-ед локтис-њи, локтис. Шубö сija колхозэн. Ачыс трактор вылын мунö. Гьрис кöзан машинаез сы бердö домалöма Комсомолечö бергöтчö.

М а р і. Ну те катъин! да ед трактор выдас пукалö ме-нам Миткаыс. Кыгаъ сija бесас пöрис. Мыј отирöс бöбöтлаъ. Мун жö гортат, отир коласын мутејтис.

І њ к а е з. Мыј öirasан? Get правда виставны.

М а р і. Ме вот гета сылö правда (лебтö каромысла) Вег суллан Митаын. кыщöмкö бесöс адзöмат.

С а н к о і к а. (Лебтö ведраез, лöсöтчö мунны) Ез-ја тijaнлиг синнезнытö пöртмалö, иъкаез? Од-ја мöдö бес кija сурöтчыны? Ед гижшö колхозö: етija бес тijaнöс мортис öштас. Вын беслөн страшнöй (ылын кылö ылан кыв. Первöй каръина кості ылач кыв сибалö матöжык. Етö локтöны. школьиккез).

д а р j а. Те шуан колхозö гижшыны оз ков. А мыјөн те петкöтан гов-жöсö нуждасис?

І в а н о в н а. Век азгиным öпина кöстим, му вылын ужалим, а тулысөн со кулаклиг ужалём увтö нанöзöсалим.

К р ы с а њ і к а. Мыј пондам, иъкаез, керны? (иъка мöд чукöртчöны крысаъика гөгöр).

М а р і. Пышшы, мутејтис.

І в а н о в н а. Мун мöдиккеслö виставлы.

К р ы с а њ і к а. да ен вунöт öшыннејö јоркöтышны.

І њ к а е з. Мун, ен катъис (Санкоика шупыта босталö ведраез і иъкаез горöтлöм дырњи чожа мунö. ылан кыв кылö буржык, матын öшын увтын).

З А Н А В Е С.

Mödik картна.

(Былан кыв го кылö.)

Н у ö т і с. (Петö занавес сажіс) Велöтчиггез озö узö. Ашын феревнаын демонстрация керöны, итоггез көзан кад жыліс пондас керны да урожај богтан планнез виставны (ог-гö занавес, велöтчиггез ғылöны оғлаң. Петöны сцена ылö. Оғлаңын морт 'мöд плакаттезöн колхоз жыліс:) „Mijö мунам öтлаын колхозкöt. Ударнöја богтам“ вй-ыб ыліс турунсö-сусö. Оғіс плакаттез бöрын локтöны мөдик плакаттезöн, кыт-чö рисүгтöм гыріс рисунокöн вундан машинаöн, вартан машина, сортировка. Öтик плакат ылын „Кутчам берегітны машинаез“ Ешö бöрынжык локтöны велотчиггез, быд кын бед, бед поның звезда, звезда утгын öтик слогöн:

| О Г | | Л Е | | З Ö | | Г У | | К И Г | | Г Ы | | Н Ы |

Н у ö т і с. Мi чöt мыгöраөг öтлаын рабочöкöt стро-
жын сулалам. Mijö мед учötөг стројын мыгöрөн, а не ужöн.
Mijö ортчөн быд ужалöкöt Советскöј Сојузын.

Б ы д ö н н ы с. Мед оғза колтасö

Ыб ылас сувтöтам

Арса көзан кадö

Вынөн мi нуöтам.

К о л х о з ы к. Кулаклö не зүгны мiжанліс сузімля-
лöм.

Б ы д ö н н ы с. Колхозö пыртiм „гова да шөрöt ема
оліс (богны цыфраез, унаја пырісö колхозö, кытөн сувтötчö
ета орсан тор. Музыка орсö марш. Петöны оғлаң плакатöн“
„Кутчам берегітны машинаез“, горөн виставлöны):

П л а к а т в і з і г г е з. Mijан колхозлөн быд ма-
шина готов леžны ужö. Ужалан план сувтöтам: ыщкiоны,
куртны, вундыны, вартны, көžны бөзиммес.

(Петö велöтчиггез коласіс пиöнер)

П и о н е р. Öнi лун мöд мiжан ем досуг öктыны уыл-
сырjö. Кутчам ударнöја öктыны трепjо, торк, важ көрттор.

Б ы д ö н н ы с. (ғылöны частушкаез проглазöн)

Мыј чапкасö öктамö.

Машиналö вежамö.

фабрикаез керасö

Mijанлö машинаесö

Б ы д ö н н ы с г ы л ö н ы ч а с т у ш к а е з.

1) Чалöt, чалöt виль гармонна,
Говксö чапкы ылына....
Ајным шуис:—кывзö зоннез,
Гусö богтас машина.

2) Гуным вевтöм ыжыт мыссö.
Öддөн уна сылөн тыр.
Суыс бур, мыла көзыссö
Лејим сортировка-пыр.

Н у ö т і с: Шентö мунö Ленин туйöt.
Врагліс едö повзö нем.
Книга виль лыддөтö тійö..
Бурсö јöзлö оз сет јен.
Виль страна корö су туг,
Суыс нобоган оз уг.

Т о м б е з б о ж њ і к к е з (г ы л ö н ы)
Октябрьонок горөн шуис:
— Ајö јенөис дөгөд пуис..
Нансö сетö не христос,
А машина да колхоз.

Урожайнөј.

Г ы л ö х о р.—Быдмы, быдмы, агтö лебты.
Быдмы мијан урожай.
І тырөт кујиміс шептö,
Вывланö казавтөг кај.
Око-око, око-ко-ко
Вывланö казавтөг кај.

Кызголоссез декламірујтöны гармонна сөрті:
Медбы бөбіс егö пессö,
Откөн егö нуö уж.
Виль колхозö пырö, кыззö.
Летö, нещкö важліс вуж.

Г ы л ö х о р: Медбы щыгјөн егö олö,
Мед щыг годö вöлі нан,
То трјохполка вежны колö....
Чапкам сіјö, лоас шаң.

К ы з г о л о с с е з д е к л а м і р у ј т ö н ы :

Мі кулаккелдө лөгөтам,

Керам ыжытө кляпча.

Ыббез выліг мі репөтам

Јог турун да саранча.

Г ы л ö х о р : Тракторнөј колона местын

Остам, керам, лебтам зык:

Мі ответ вѣтчігам естөн,

Медбы тракторыс ез щык.

К ы з г о л о с с е з д е к л а м і р у ј т ö н ы :

Ыб вылөт наука мунас,

Оз ло јог, ње суын шом.

В ö с њ і т г о л о с :

Сетөн керас öддөн уна

Міјан дона аграном.

К ы з г о л о с д е к л а м і р у ј т ö ;

Бытте муыс, чу! Горөтчи:

Менам учөт-пө доход...

Ноко, комсомол, вөрәөтчы.

Керны, огны мед поход.

Б ы д ö н н ы с : Оқлаң мунтөн ру косалам,

Колаң важсө ылына....

Мі Америка оқалам,

Керам мед југыт страна.

Г ы л ö х о р : Быдмы, быдмы, аэтө лебты.

Быдмы міјан урожај.

І тырөт кујіміг шептө,

Вывлаңө казавтөг кај.

Б ы д ö н н ы с : Мілльон челаф кїјөн

Отсалам дорны віль олан-соціализм.

ВА ДОРЫН.

Гожумса асыв серөмтчис..
Шондйыс-бија гогман.
Ас-мозөн өтөр горөтчис..
Кај сыло, бытте пөман..

Ва дорөт ветлө, көвјасө,
Берегез ңылө сөз ру.
Руыс сінбанө лактсө,
Ма көра бытте турун.

Ва выдөт-гажысса гажа.
Ва выдөт-серебро рөм..
Вөр сајсань шондйыс пөжө..
Ваңјөв паскалә гөлөм.

- Ок і купајтчам!..
- Коңешно!..
- Ог кынмө?
- Правіло төд!..
- Ноко нө, пондамө песны,
Вывтыр көт абу і сөд.

Том фізкультурниккез сетөн,
Ва вылас өктөны вын.

Чірзөны аэнысө пестөн:

- Јонмамө!..
- Вынним ңе кын!..

Ніја-ударниккез мијан.
Ніја-колхозлөн көрт кі.
Ніја кулаккезліг бијөн
Чажгөны сотөны кіс.

Быд гожса асылө кылө
Ва дорын томмезлөн уж...
Быдмө, страна паста ңылө
Віа поколеңңолөн вуж.

С. Кораваяв.

ЫББЕЗ ВYЛЫН.

Шум...

Чардби...

Кывзö, кывзö мыса!

Ој! Кін-нэ сетчін,

Кін, оз кыв!..

Чу, омэн шыыс

Зерэн уеа.

Гымалэ...

Потэ сыланкыв.

Горöтэ, мунда вын горэтö

Колкознэј, этласа, вил ыб:

Сек револүтсija жарэтэм.

Паскалэ говкыс ып да ып.

да, револүтсija гымалэ...

Кöдлкоз вон ниллэ важ межа.

Совкоз комбајинэн му шебралэ.

Косалэ тракторыс јежа.

Межатэм ыбсэ омэн тыртэ

Машина быд-код.

Шум гэгөр...

І неколансэ чышкэ зыртэ.

(Вон, адзат, горзö пыншö гөр).

Бöдчан машина мүсэ гижэ.

І сы гижöмис—урожај...

А вон і жиејка бертö, кежö.

Гажэтэ, вундэ керөс - саж.
 Извјаска пэттэз сојэ муыс.
 Наџомліе полдэ јуө сок.
 Суперфосфатөн быдмэ суыс...
 Посњамэ, њебџэ му комок.
 І ыббез вылын јэзыс пуэ.
 Паскэтэ, чапкэ ыжыт гор.
 А њобо етэ горсө јуэ...
 Њекэр колкозлэн вын оз ор.
 Віжжытэ ыбыс, вон ымјалэ,
 Жаралэ біјэн чаж да чажж...
 Фундамент таво мј помалам.
 Пондэтам мед озза этаж.

С. Караваев.

БОЈ МУ-ВИЗ ВРАГЛӨ.

Шырлө,
 Гаглө.
 Јог турунлө-
 Быд ыб враглө
 Остөм бој.
 Пионеррез,
 Ыббез вылө
 Шуч тышкасны
 Керам строј.
 Вынным чорыт,
 Көртіе сөлөм,
 Мыла вес
 Оз чег њекөр.
 Вештам врагөс,
 Бостам кыщө,
 Оз кажалө
 Њелькі көр.
 Отік тус

Ње сетны враглө-
 Вот задача
 мјјан ем.
 Ыбсө фронтөн
 Шагис шаглө
 Омөн босны,
 Сысса њем.
 Ортчөн сувтө!
 Вөрџам гуртөн!
 Ыббез вылө
 Ындам строј!
 Шырлө,
 Гаглө,
 Јог турунлө,-
 Быд ыб враглө
 Остам бој!

Г. С.

ПІОНЕРРЕЗ ЫБ ВЫЛЫН

Ыжыт, паскыт ыб вевдöрын шондыс пöлтчöм, бїжа чужöм-банöн ваксö гералö, резö жүгöрсö ета ыб вылö, бїчїрөн-моз малалö быд торгö. Њобоїс он адзы öтїк кымöрок, вїжа бордөн кыз мавтыштöм, омөн сöстöм ва рöм; только сетчїн, вөр вевдöрас, лым комок-кодöг куїм кымөр тор.

А ыб вылын гымалö быдса бож: турöны-коїоны колкозник-кез, вундöны су; голльöны машинаез, шырöны öтласа ыб. Паскытö колкознöї говкыс öтмөдөрö, лебтö ъобосö вылынжыка. Ј ударнöї шыөн, казавтөг нильлö кушмö ыб, сөдэны зарнї суслоннез.

Колкозниккез ета кадö вїл боевöї ыланкыввезөн ужалöны. Ны сөлöмын пїзö öлектрїчество. Пөрїс і том кїез сотсвермасöмөн термасöны бур кадö богны су, тыртны асгїныс задачаез.

Лун шөр кадö колкозниккез шотчїгöны. Машинаез сувтїсö, вöввез соїоны зөр, а агныс пуксöмаг кыщö да öбедажтöны. Рамїс колхознöї ыблын шы, бытте фронт вылын, врагöс нырыштöм бöрын, кылö ъебытжык багнї.

Колкозниккез дынö казавтөг локтїсö пїонеррез-культурнöї уж нуötїс брїгада.

— О, тїжö локтатö-нї!

— Локтö, локтö!

— Пуксö!

Кїсöоны колкозниккезган кыввез.

А пїонеррез шынналöмөн сїбötчїсö ны дынö. пуксїсö...

— Мїжö тїжанлö мытчалам спектакль, но сы озын, беведужтамö ъевна.-шужс пїонер.

— О-О-О! Вот, вот!-шовкötöны оча долон колкзниккез.

Жын час мунда баїтїсö, кыз сувтötны уж колкозниккез да машинаез коласын, кыз сувтötны дїсцїплїна да ударнїчество, нуötны сотсвермасöм. Кыз ужавны сдөлшина гөртї. Баїтїсö, сїз-жö, инкаез жылїс, медбы нїжэ мездötны гор гөгөр ужїс; баїтїсö прогульшїккез жылїс, дыш-кучїккез да вредїтлїлїс жылїс і с. оғ. Медбöрын пїонер вїгталїс:

— Медбы тыртны вит годға плач, колө быдөс задачаесө тыртны, көднө сувтөтисө мијан оқо партїја да соввласть.

Бегеда бөрын өгөс спектакль. Мытчаггө: сдельнөј уж, дїсциплїна колкозньїккез коласын, машинаезөн вөфитчөм, соцвермагөм да ударньїчество, вредительлез, прогульшїккез, пїрујтїсезе і мөд.

— Вот... Вїдөт, кық колө ужавны.-гусөднїк шуїс шадраа чужөмбана старїк, көр мытчаггө дїсциплїна да ударньїчество жылїг:

— Кї-кї-кї, кї-кї-кї... сїз, сїз, вина гагөс!..

— Вот кық лөгалїс вредительслө!..

— Ка-ка-ка...

Боккезнысө клопөтөны колкозньїккез, а мукөдыс кынөмнысө кутөмаг да сїз вакөдны.

Спектакль бөрсан пїонер лыдфөтїс вїль газетаез.

Кујїмөт пїонер суслон вылө өшөтїс стеннөј гагөта да мытчалө:

— Вот сетөн сдельшина жылїг, сетөн дыш-кучїккез да прогульшїккез... Лыдфөтө!

Сезса остїсө гөрд да сөд пөввез. Өт пөв вылас гїжөм „ударньїккез“, мөд пөв вылас - „дышкучїккез, прогульшїккез“. Мукөд колкозньїкыс вакөдмөн лыдфөтөны пөввез вылө нїмезсө, а мукөдыс гїнлоппезнысө лежөмөн вешшїсө бокө, бытө те не нылөн і сөло. Палїтчөм-коф гөрд тошока старїк мунө да выныс крепїтчө герөмыс, петө да. дыр крепїтчїс, но сезга выныс ез суз і дуль сорнас герөмыс мезмїс, ачыс шуїс:

— Вот етө сөло. Веккыта кымөсаныс вачкїс...

Пїонеррез лөбөтчөны мунны.

— Ноко, Ванук, көртав-жө чунөс... быщкї!-вїсталїс пїонерлө не өдфөдн пөріс їнка.

Пїонер кыскїс пїгїс бїнт ватаөн да дөмалїс, ачыс не горөн шуїс:

— Веккалас.

Колхозньїккез ешө јонжыка оқзага бергөтөны ужалөны, ешө јонжыка зегалө муыс ударнөј шыган. Мукөдыс, көдна сурїсө сөд пөв вылө, кутїсө кїезаныс большевїстскөј темппез, а морт мөд-трутөннез. Но і нїја лун кык бөртї вывсїныс чапкасө дыш паскөмсө.

А пїонеррез гөгланөн тарөвтчөны туј куза, колөны бөрлаңө ыб. Кыщөмкө лунга-моз-жө бажїтөны, мыј колө керны мөдїк лунө ыб вылын.

С. Караважев.

КОЛХОЗ „ПОБЕДА“.

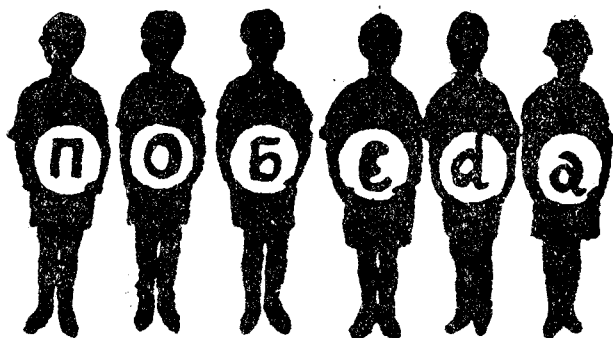
(АГИТПЛАКАТ).

О Р С І Г Г Е З:

НУӨТІГ (ведущий)

КУЛАК.

ШЫПАССЕЗ П О Б Е Д А.

Н у ө т і с. Јорттез, өні мијө тїјанлө мытчалам агит-плакат „Победа“ колхоз јыліс. Етија агитплакатын пондат орсны быдөнныт тїјө. Ме кїнам понда тїјанлө сетны сїгнал, а тїјө быдөнныт öтїк öмөн пондатö вїставлыны мыј адқат. Перво һевна велөтчыштам, мед кужны друг горөтчыны, Ме понда шуны „колхоз“, а тїјө друг „Победа“. Но, пондөтчам.

(Велөтчöны репетїруїтöны сетчöз, кытчöз быдөнныс вї-зөтїссез оз пондö кужны друг горөтчыны. Мед вїзөтїссез шупытжыка велалїсö і горөтчїсö, көр колö, пуксөтны колö вїзөтїссез коласö вїт-кваф морт, көднїјö велөтөм озжык ре-петицїјаез вылын. Орсїссезлө колö быдсөн орсан тор төдны наїзус.

Сцена сайсаң петöны 6 орсис, быдөн кын алы морос бердö лакötöм öтик ыжыт шыпасөн (букваөн) көднiйö гижöм кыз гумага ылыö либо вöснiйтик пöвтороккез ылыö (фаңера ылыö) сцена сайын музыка орсö марш. Орсиссез музыка сөр-ти мунöны сцена ылыöt, стрöйтчöны рjadö, сыбöрын керöны шаг на месъе. Сувтöны ортчөн букваез сөрти „П О Б Е-д А“.

Н у ö т i с. Кызjаин, шутоммез, ыжыт көс, ыббез, пас-кыт виңез, Велва дорын шогмöма' колхоз (кiнас вiстало шы-пассезлас)

Б ы д ö н н ы с „Победа“

Н у ö т i с. Колхозын олан не озза код—нат да мде-мыт, Ыббез ылын суыс кыз стена, картаын пода уна да ына

(Сцена сайын не горөн ылыöны „Медбөрjа луннез“ проглас сөрти „Последнiй ныңешнiй деңочик“)

Медбөрjа луннез

Чулалисö гажа луннез
Тырмас меным быркуjtны
Гов-jöз остис ассис сiннез
Мiжан кодсö пöдтыны.

Гов-jöз, шөрöтема öтир
Jона мекöt кутчигö
Мунда нылыö пиңнез он jir
Вынөн паныт сувтисö.

Озжык öтласа гов-jöзсö
Позис ас увтö керны
Mödi зугны ме колхозсö—
—Ковгас öни пышшыны.

Кулак сугед oj i лун оз уэ пессö раңны коллективсö
(Вескытлаңсаң петис кулак).

Н у ö т i с. (Шулгалаңсаң) Кызи гöd эмеj нырнас чушкötö.

К у л а к. (Мытчалö шыпассез ылыö). Колхоз—öтирöс бöбötöм.

(Шыпасsez мышкыртчöны кулаклаң, јуррезнысö бергötö-ны нуötислаң кыз і жуаöны сыліс)

К у л а к. Јенсаң пуктöм собственностъ морт бердö. Прадеддесаң мијан етија закон виҕсö (шыпасsez кiezнысö пуктöны пеллез дынö, пессöны быдöс кывзыны) Кін понда ме кері бур керку, лөгötі аслым бур олан. Кутчöны корман ректыны. Пессан, ужалан, а комтчан без.... (шыпас „П“ лögön код сцена дорас мунö, ачыс виҕö кормансö).

Б ы д ö н н ы с. (Нуötис кі мытчалöмөн) „Победа.“

(Кулак довоһнöја мунö сылаң пыр сывтөн „Medbörja луннез“ Кулак сажöвтчöм бöрын „Medbörja луннез“ дугдисö кывны. Комтчис вит шыпасsez öм увтаныс һужötöны проглас „Из-за острова на стрежень“).

Н у ö т і с. Кулаклөн агитація вес ез чулав.. Колхозын öтамöдкöt ез пондö лöсавны, Лунис-лунö јуöны, öтамöдкöt тышкасöны (Кујим буква кыскöны рјумкаез да чокһитчöны, мукöддез лögön сöласöны). Ködiја петисö, бостисö сöраныс быдöс ассиныс имущество (Пауза. Нуötис витчисö, көр лөгötчö тужö шыпас „О“, ködiја пешлö ассис корманнез. Бостö палка да ныр чышкан чышјан. Чышјан гөрöдалö палка бердö, палка пуктö пелпон вылö і мунö).

Н у ö т і с. Мукöд пондис ужавны суналöмөн (шыпасsez щöщ һужötчöны, сöрсөн бöрсөн öммезныс паскалöны).

✱ Сојöмөн сојö сугед сугедöс (шыпасsez ловҕисö моз). Кыскöны аслыс кінлö мыј шедас (Сыланкыв öм увтын дугдиссö сывны шыпасsez һоджасöны ас гөгöраныс, кiez сужöны корманö).

Уна һем баитны, вöлі колхоз (шыпасsez быдöнныс сывтöны ортчөн, шогмö бöра кыв „ПОБЕДА“ нуötис мытчалö).

Б ы д ö н н ы с. „П О Б Е Д А“.

Н у ö т і с. А лоис (шыпасsez „П О“ торјötчöны, көртöны мöd сцена дöрас).

Б ы д ö н н ы с. „Б Е Д А“.

Н у ö т і с. Вöлі колхозын быд чужöма һаң быд чужöма карч, а петіссезлөн колхозіс ез ло һем (торјотчіс шы. пассез „ПО“ боккезнысö квопһитöны. да колхозын ез ло һем. Јурсі јурв вылын лебö, көр пондан думайтны, кыщом сөд нужда мијандынö локтö.—(Шыпассез сіннезнысö вевтöны, мед һе адзыны, кыщом нужда локтö). Вөввезлö сојан öтик ізас, отірлö һаң да ва—вот (шыпас „Б“ отчайнöја котöртö петіс шыпассез дынö „П“ „О“ шыпас „Е“ кыскö пісис „Ј“ і сувтö ортчөн. Нуötіс кінас мытчалö).

Б ы д ö н н ы с. ЈЕдА.

(Шыпассез кыскöны корманнезіс һаң коркаез і жубайчöны).

Н у ö т і с. Герјовтісö һіја. (петіс шыпассез чожа кыскöны һыр чышкан чышјаннез і пондöны гусөн горзыны).

Ыш ловзисисö еһіја (ыш ловзисисö колтчöм шыпассез) ОК... (быдөн шыпассез кінаныс макһитöны. (Колтчисö швач кушöс. Һе вес, тыдалö, байтчисö: һе овны мијанлö кулактöг..

(Пырö кулак. Сцена сајын сылöны „Мед бөрја луннез“ Пауза. Шыпассез öтлаасисö, лажмыта мышкыртчöны кулаклан)

Шыпассез. (Öтлаын хорөн герјалöны кыз покојһік вылын) Һаңөн вердіс те мијан...

„П“ БОГ.

„О“ Кул пијан выліс кучік.

„Б“ Кыз озжык революціјаöз.

„Е“ Бөбсаң мијö пырім колхозö.

„дА (Віміс јансöтчöны кык торјö, віöтиссез лыдöтöны кык шыпас „дА“)

Н у ö т і с. (Лөгөн). Вакрамеш. Котöртö кулак дынö. Но тіјан коласіс öтик һе сіз думайтö. Сіја јурөн мөдö овны. (Шыпас „д“ јансöтчö мөдік шыпассез дыніс і сувтö нуötіс местаö, байтö öддөн горөн да шупыта, мытчалö öтик, мөдік жыпаслан).

„d“ Сулалө-жө. Петлаө јур сујышны вес оз ков. Кін мјанліг зүгіс колхоз? (Мытчалө кулаклаң) Кулак, отсалө сылө подкулачык. Мјіө пеллөз өшөтам да ныліг кывзам. Кін мјан коласіг быщөмжыка дүмајтіс, кыз буржыка сувтөтны уж колхозын? Кін мјан коласіг оз төд, чулавліс-ја мјан оажык көф өтік тулыс зортөг да чертөг ыб вылын, долон пагта муезланым межаез понда? Мыла кулаклө коліс поло-саыс сінмөн сузөтөмөм? Кулаклө өнөз колө, мед гов морт гаг-моз векласіс. Кулакөс мјіө пондім кывзыны. Сыгаң мјан пондіс зүгыны быдсөн уж колхозын (шыпассез сула-лөны, јуррез өшөтісө, чуңөн пыкөны кымөссез).

Н у ө т і с. (Мытчалө быдөс шыпассезлө) Көр каҗа-ліс, быдөнныс вјсталисө.

Ш ы п а с с е з. (Хорөн). А-а-а-а!

(Комтчөм өтнас шыпас „А“ Кыскө восклицательнөј знак і сувтөтө „А“ бердас. От кінас вјзө знаксө, чуң мөд кјііс пунктіс ныр вылө, кыз Ғы вөміс тожо каҗалис. Шыпассез ко-ласын беспокојство. Нјја порјадоктөг ветлөтөны сцена вы-лөт. Не дыркежө сувтчөны өтамөд дынө, мыјкө чуңғезна-ныс вјставаөны).

„П“ дак вот сіја быдөс кыгаң.

„О“ Вон кінлөн кыјдассез мјанөс сіјалөны.

„Б“ Кулак пессө ас пондасіс, а мөдіккөз сылө бөбіг отсалөны.

„Е“ Öнi ымаган кагаез вежөртасө.

Н у ө т і с. Кін пессіс, ужалис өтір коласын лөсөтны етщөм. (Сы коста беспорјадку шыпассез коласіг петөны кык шыпас „А“ і „d“, сувтөны ортчөн, нуөтіс кінас мытча-лө).

В і з ө т і с с е з. „Ad“.

Ш ы п а с с е з. (Хорөн) Кулак.

Н у ө т і с. Мјіө ңещкам вужнас локтурунсө, кулак-ліг вынсө воөтөг бырөтам.

Ш ы п а с с е з. Суседлө суседөс пыртны колхозө (Шыпассез өтамөднысө корөны, өтамөдлө сетөны кјез. Бы-дөнныс маршарујтөны музыка гөрти).

„П“ Ылӧжык быд чужӧма гадсӧ.

„О“ Чапхыны дыш.

„Б“ Кутчыны ужавны ударнӧја. Петкӧтны вевдӧрӧ вредителлезӧс, дыш кучиккезӧс, прогулшиккезӧс.

„Е“ Сир ӧылӧм увтис мижанӧс колхоз петкӧтас (св-тӧны ортчӧн оза моз, бӧра шогмӧ „ПОБЕДА“).

Шыпасез. (Горӧн) Сиз, вилис ӧтлаагим и лоис вына колхоз....

(Нуӧтис мытчалӧ шыпасезлӧ.)

Визӧтисез. П О Б Е Д А.

(шыпас „А“ бӧрӧ свтӧтӧ восклицательнӧј знак.

Быдӧс шыпасез. Ас пондылӧны ӧни кутчисны кулак пӧлӧс!

(Орсӧ музыка. Быдӧнныс ӧылӧны проглас сӧрти-Смело товарищи в ногу).

„Јонжыка, јонжыка, јорттез“ и ӧылӧмӧн мунӧны сцена вылис.

ЗАНАВЕС.

ВӨД-ИТАМ БУРЖЫКА КАРЧ.

Озжык мијан кар жыліс байтлісө: карч-пө со-жө һаһ пыкөт. Сетщом кыһлөз карч жыліс оз туй пуктыны вернөјөн. Јеһа шуны карч жыліс „һаһ пыкөт“, карч сетө мортлө ыжыт пїтаһньо. Карчын емөс сетщом вешчествоез, көднїа шусөһы витаминнезөн. Витаминнез өддөн колөһы морт организмө, бу-ра колө быдмїк кадө, Быд карчын емөс быд чужөма витаминнез. Мукөд карч фејетвујтө лекарство туйө: капуста, лук, морков. Карч морт жеудокын кокһитжыка јажса һөйтсө. Быд-сөн вїставны карч уһа һаһ вежө і сетө ыжыт пїтаһньо мортлө. Мијан вөліс өһі пондїсө вежөртһы карч жыліс, вөліс, өһі мужїк ез понды шунө, карчөн вөдїтчыны уж їһкадөн-пө

Граһча сајын важын карч пуктөһы дөһа куһтураһы, сетчїн морт јурө карч сојөм усө уһажык мијанса:

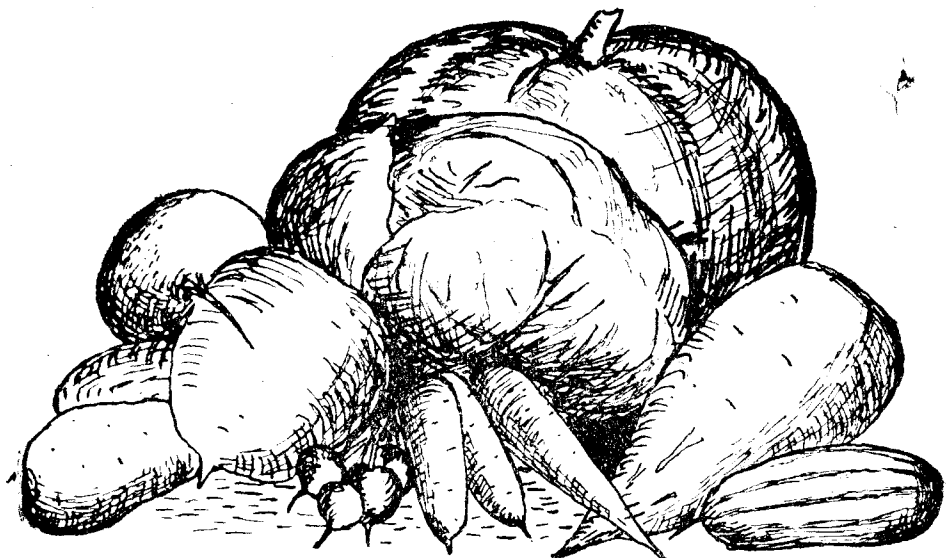
Франтсіјаһын өтїк морт јурө дөһзө	263,5	кг.
САШ-ын	158,7	„
Германїјаһын	105,4	„
СССР-ын	52,7	„

Ена цифраезын оз лыддигы картовкі.

Адзат кыз мiж колтчим мөдiк странаез сөріс.

Коммунистическөй партия да Соввласть сувтөтисө постановленьо, жона ыждөтны карч вөдiтөм, мед 1931 воын карч содiс 1,5-ic 1930 во сөтри, а 1933 воын содтыны 2-ic.

Med быд рабочеялө дөнчiс отiк воон [25 кг. картовкі i 150 кг. быд чужөма мөдiк карч.

Кыз су вөдiтөмын, пода вөдiтөмын, сiз жө i карч вөдiтны

Советскөй правительство пунктiс отiк туј: совхоззез да колхоззез-пыр, ыжыт карч хозајствоез пыр.

Med карч не кыскавны ылө i сы куца не донсөтны, кыз вөлі озжык, көр вајалiсө карчсө 1000 километр сајiс гыріс городдезө да заводезө, пленум ЦК ВКП(б) сувтөтiс постановленьо организуйтны карч јөррез не ылөжык 25 километра городсаң либо заводсаң.

Богтам примеро Москва. Сіја өтік төлөн сојо:

Картовкі	— 376.000	тонна.
Капуста	— 74.000	"
Огуреччез	— 45.000	"
Лук	— 21.000	"
Морков.	— 17.000	"
Свјокла.	— 14.000	"
Помідоррез	— 30.000	"
Мөдік карч	— 23.000	"

Быдөс: 600.000 тонна.

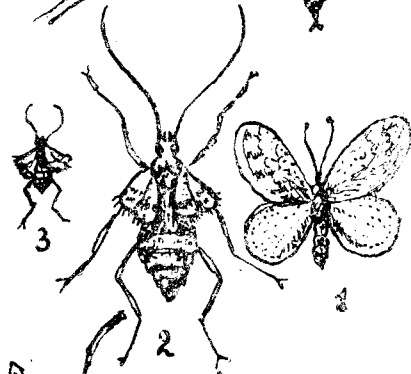
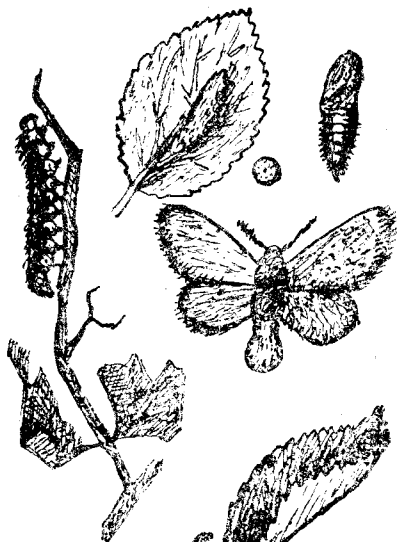
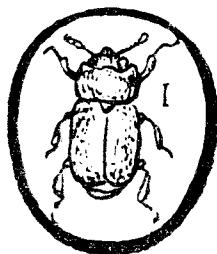
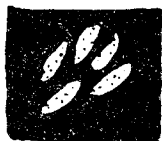
Кызі кыскыны етіјө груз көрт тујлөт, колө 38.000 вагон, вот мыла колө оргаңизујтны карч јөррез не токо кресзана коласын, но і заводдез да городдез гөгөр, кытөн олөны уна ужаліс өтір.

Міјан округын.

Пондөтчөны карч јөррез оргаңизујтчыны і міјан Комі-Пермјацкөј округын. Кудымкарскөј потребітельскөј общество оргаңизујтө карч јөр 40 га вылө. Парњиковөј култура понда керөмас 67 парњик, 407 стоклоа рама, уна быд чужөма карч вөдітан інвентар. План өөрті ета годын мөдөны урожај босны:

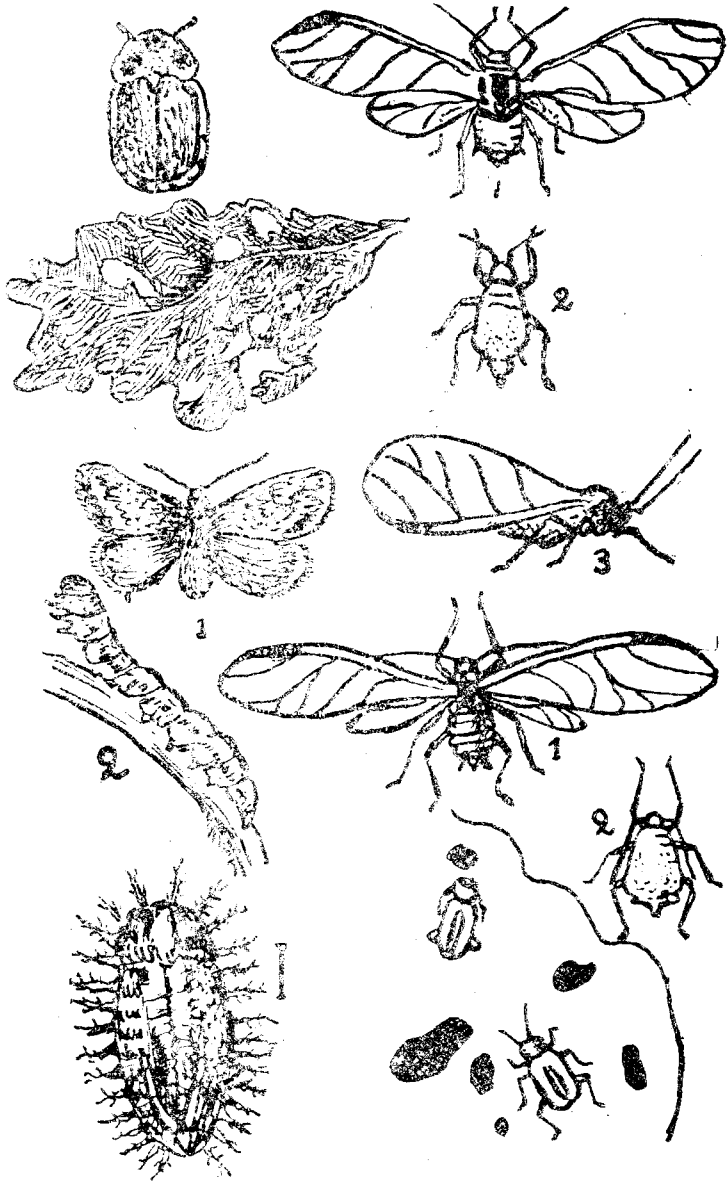
Картовкі	— 3.500	" сентњер
Капуста	— 1.500	"
Морков.	— 190	"
Свјокла	— 750	"
Томат	— 55	"
Лук	— 390	"
Ањкыш	— 20	"
Огурец	— 28.000	" штука.
Редіс	— 20.000	"

Карч јорын враггез

Карч јэрын врагтез

Быд колхозö карч jör.

Міжан колхоззез öнөз виçотöны карч вöдитöмлö һе öддөн вылына, умöмжыка су вöдитöмса. Колö öни нуотны ыжыт уж, мед быд колхоз угкөтчиç карч вöдитöмлö.

Колö быд колхозниклö jöна вежөртны кыщöм ыжыт полза сетö мижанлö карч. Быд колхозлö öни-жö заптисны литератүраөн, кыз сувтöтны уж карч jöрын, кыз карч берегитны төлөн, кыз чöскытжыка да питательнöя стряпанйтны быд чужöма карчиç сожан

Мужик пөлөс öнөз лыддöны уж карч гөгөр һе асганыс, а иңка пөлөслиç сiçөн, мыма озö адзылö бур да чöскыт сожан карчиç, озö лыддö мунда карч вермö вежны һаһ, озö лыддö, кыщöм доход карч вермö сетны колхозлö:

1) Организуйтö школааныт карч jör уголок, мед естөн вöлисс литература, плакаттез, рисуноккез, диаграммаез, бура быдмөм карччез (выставка).

2) Белөтö асныт да быдлаын өтирлö виставлö кыщöм ыжыт полза карчиç.

Карч ыжыт һаһ пыкөт.

Карч сетö здоровjо мортлö.

Карч сөдтö доход хоçажствоын.

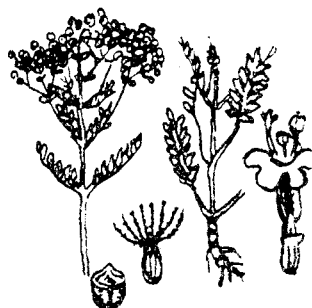

Карч сетö сырjо заводдезлö (картовки i мөдик).

ӨКТӨ ВЕКӨТЧАН ТУРУННЕЗ.

Уна мијан гөгөр быдмө быд чужома векөтчан турун. Лу-
ниг-луно ветлөтам енија туруннез бокөт ог төдө мында бурыс
ем енија туруннезын. Револютсияда векөтчан туруннез мија
индылим гранича сажө. Сетчин мијан
туруннезиг керисө лекарствеоз і ву-
залисө мијанлө куимдонөн. Өні век-
өтчан туруннезиг керөны лекар-
ствеоз асланым госуларствоын. Ле-
карствеоз эні донтэмжыкөб. Век-
өтчан турун эктан одын колө ве-
лавны төдны кыщөм турун көр
өктыны, кыщөм тор турунлөн мунө
лекарствоө: вујиз, зајс, којс, ле-
карство керны мукөд туруниг ву-
жіг мөдік туруниг зајс, а көдылөн
мунө і көрөсыс. Сы сөрти колө і
төдны кыщөм кадө өктыны: кор
(лыссө) колө өктыны зоріг осгытөн;
көдыс-воөм бөрган, быдсөн турунсө-
чвэтитік кадө; зөріг-көр быдсөн чве-
тыс осзас: вујжес: көр корыс
(лысыс) осзас; кач оқ тулысөн. Енија правілаез сөрти
векөтчан быд коф турун і колө өктыны, төдны кыщөм кадө

мый ыктыны. Өктөм везкөтчан туруннез колө кужны когтыны. Кырї он куж когтыны, везкөтчан турун шыкас. Когтыны колэ вевт увтын, мед ез павк шонди: подвопкаын, сарајын. Когтан местаын мед ез вэв ыкыщом бус. Когтан одын везкөтан туруннез колө везөтны јогіс, ыатыс: вужез мїскавны көзыт ваон. Кыз вужез поткөтлыны мед чожжык когмїс, ез бакгав. Керө нагодел собранно школааныт. КОРӨ собранно вылө доктурөс лыбо кїнос мөдікө, көдіјатөдө везкөтчан туруннез јыліс. Сувтөтө план, мында мөдат ыктыны, сетө быд велөтчїслө заданно.

ЈАГӨДАВНЫ.

1) Ғеревыаын чулаалс лувтыреа шум. Шы не төв. Гөгөр лөсөтчам ој кезө. Шонди доктөм лезчан естас, Јенөжыс пастасөма кырї лөз јөрнөсөн, а шондыс пазкөтчөма мкыз еіпөж да еіқөтлө медсөрја југөр-ресө, көдна шонытсө сетөны јешаны.

2) Гамазөм, шүмітөмөн петїсө өтөрө да кїетїсө говкөс. Кїрв да Петра вїстасөны, төн-пө мїјө вөввез каялїм кошшыны да страе уна јагөдсө адхылїм. Натаїн логгезас ыкїн ешө абу павкавлөм да оз-туј талтчыны кыз гөрф пызандөра. Јогор, Закар, Вера да Өксїн кыві зөны вїјө. Ны дынө өтлаасїсө ешө морт мөд. Нылө вїсталїсө мыј јы-

ле нылән мүнө баснi. „Ашын оҗжык, пондiе петтöз öксам да мунам жагöдыслö“ — шуö Закар. Закар вөлөм мед чож зонка быдöнныс коласын.

Кажам, телькө оҗжык колö, мед жарöҗдасг ортö локны. — сөстiс сетчö Јогор. Быдöнныс согласiтчiсö мунны жагöдi. Гортö мунтö i öта мөдлө зажажiтiсö. Кiн оҗжык четчас, öта медöс сажöбтiн. Ега басыез бöрын челаф рознiтчiсö горттезö.

Ашынас дöz жүгдö, Закар жерöбтчö Јогор öшiнö да i шуö: „ЈОГОР, четчы чожжык, колiм ed жагöдавны!“ Јогор кылсe закарлe шысö, чепöссiс олпас-вылe, кыша-паша пастасiс. түйсe кытiтiс да петiс öтөрö. Чожа сетчö грудiтчiсö быдöнныс. кднз тöн мөдiсö мунны. Перыта пондiсö шагыны каҗны палiкö Закар i шуö: челаф, вот мы, öҗжа, таво уна жагöдыс шөгмө, öктам унажык да сетам кооператiвö. мiҗи колхозлö ed сетöмас задавно унаҗако öктыны кооператiвö жагöд i шак. Забыл-ed сiҗ позö керны челаф, шуö Öкeн. Јогор i шуö брiгада организуйтам, кыным вефра öктам да сетам кооперацияо. Сыборын сымдаллö-жö корамö мiтiнскöј колхозiс. Кiн ноко унажык i чожажык вермас öктыны мiҗö аҗi нiҗа.

Локтiсö челаф вөрö. Рознiтчiсö вөр пастас, кiнлө кытчö туй. Öт-мөдöрсан телькө пондiс кывны азöм. Челаф оҗасыны да öктыны жагöд. „Ау! татчö локтö, татчö!“ горөтлö Јогорко. страе уна жагöдeö адз! „Быдöнныс котөртiсö Јогор дынö. „Забыл ed уна вөлөм жагöдыс. менам түйсö чожа тырас-нi,“ шуö Петра. — Ешö нефылик жагöдалам да лезчыны колö, мевам кынöм eималö да i жар лөб.

Бөра рознiтчiсö кыҗ куропаткаез, кытчö кiнлө туй. Нефыр мысe Закар туй-вылö петiс да пондiс горөтлыны:“ „Oј, локтö-нi, колiм-ed!“ Быдöнныс телькө кыша-паша кыҗ онш зiҗаноккeз петöны öззез увтiс. Петiсö быдöнныс туй-вылö, пондiсö вiҗöтны, кiн мед уна öктiс. Закар вермөм мед уна öктыны. Пондiсö лезчыны горттезö Вiҗöтöны, Кiрiлокныс коласыны абу. Вiднo-пö-гd öшiс, шуöны челаф, Пондiсö быдöнныс ыкеыны „Кiрiв! Кiрiв! колiм,! Кiрiв iнмөма öддөн жагöдавнö, да i оз кывзы ны горөтлөмлө. Челаф ылынöс—нi вөлeсö. Кiрiв петiс ворiс да ус кок пондiс котөртны ны сөрö. Жын туйас-нi Кiрiв вөтiс челафсö.

Мынö-те Кiрiв колчiн мiҗан сөрiс, мiҗö чажтiм те öшiн-чi, шуö Закар. Ме бата но i iнмылi жагöдлас. даваҗгe ашлeсач жö пондöтчам öктыны кооперативас i мiтiнскöјсeсö корам, вермазны пондам, кiн ноко унажык i чожажык вермас öктыны, нiҗа аҗi мiҗö. Быдöнныс согласiтчiсö Кiрiлкöt i ашынан модiсö кутчыны ега уҗ бердö. Чожа челаф локтiсö деревнаö i быдöнныс мунiсö асланыс горттезö...

ОБОРОЊИКА.

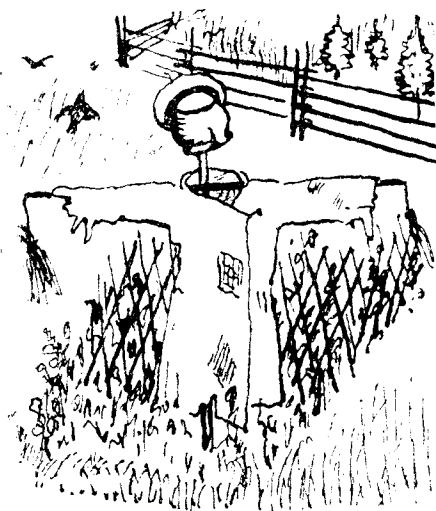
Өгик орсан торја шутка.

О р с и е г е з.

МАКСИМКО—ыжыт карчјөр виҗие, кулак.

ПАЛАД—Өн баграчка, оҗра јн сылөн.

НУРДОР ПИЛА.—баграк, активист.

ЈАШБА.—Колхозној карч јөрие ударник.

Сцена вылын: јөрие стын, чучело (обороника). Обороника пастөтөм умөлик паскөмөн, јурлас фуражка, кын кепісез (кык бөд крестөн көрталөм, кыҗи морт сулалө паскөтөм біезөн).

Сцена вылө котөрөн пырө Максимо. өтмөдөрө котрасө.

МАКСИМКО.—Ој, ој Ко-неч могила, Јөр менчим мыр-дисө. Кык даc во дун і - ој доҗрајти. Быд грјадөс берегі

кыҗи аесім пијанөс. Немлө озө виҗөтө, вашөтисө. Сулалө ешө, ме ед тужа аслам јөрө егна вунөт (кывзө) чу... кешшөны. Кыҗи поннез көч сөрын. Быдөс етјјө керіс нурдор Пилка. Вот тожө боеті багракөс ас јур вылө, кычө ме воштиса? (Җөбчисө пуоккез сажө).

Сцена вылө котөрөн пырө Нурдор Пила

НУРДОР ПИЛА.—(Гөрөтлө сцена сажө) Керүеис сјјө кош-шө, да ноджалө јөрие. Кошшө быщөмика, кошшө. Капуста көядө-сеис быщөмика ноджалө (кошшө сцена вылөт. Вот ешө кычөм сотана. Сылкаө індім, карч јөр колхозө сетім, а сја виҗөт гүеөн локтөма, давај мијанлө вредітны. Адҗам... (Сажөвтчө).

МАКСИМКО.—(Пөтис пуок сажач, котрасө сцена вылөт) Кычө жө, кычө воштисены? (Панытасө обороникакөт, сувтө сылө па-

выт, вачкө кымөс кузас) Петкөт менө! (шупыта пасталө ас вывта) обороника павкөм, сувтө сы местаө киесө павкөтис, өм увтас шепкөс Нуөт нийө јевинөј, нуөт.

Сцена Вылө пырө Нурдор Пила, мөдладорсан пырө Јашка, пыртө Паладөс.)

ЈАШКА.—Адај!

НУРДОР—ПЛА. Вајөт татчө, вајөт. Öнi жө көрталам да селсоветө. Мийө сылө мытчаламө, кыз колхозлө вредитны.

ЈАШКА.—Адзөмыт да не сийө, сылөс одза инсө.

ПАЛАД.—(Јашкалө) Мезды, мезды менө, Јашинөј. Кыз вај варыш ме былө үскөтчис i кокө, i којө мевө.

НУРДОР ПЛА.—(Јашкулө) Сулав. Етија ед Макөймкөзыслөн бајачка. Сийа сийө бөбөтис да гөтрагис. Паладыс неважыны сы дыниө пышшиө. Öнi сийа мијан, лез.

ПАЛАД.—(Мездөтчө Јашка киезиө) К'езыс сылөн зик жым-мез. Нем сийа менчим оз кывзы. Ме ачым песса, кыз бы Макөймкөбөс кутны...

НУРДОР ПЛА.—Көнөссезие сийө кошши?

ЈАШКА.—Көнөссеие ез кошшы.

НУРДОР ПЛА.—Котөрт öнi жө, кошшы көнөссееие.

(Јашка котөртө. Нурдор Пила да Паладыс сулалоны Макөйм-Обороника дын.)

ПАЛАД.—(Ыш ловзиеис.) Вөліө мийө текөт вермim вичиөны, Пилуинөј.

ПЛА.—Сиз, Палад, мездөтim мийө кабалл увтиө карч јөр i тенө. Кызкө бы сийө кие öнi не лезны.

ПАЛАД.—Мунам. Ме быд јөр пелөс төда. Азгамө. (Мунөныз МАКӨЙМКО.—(Колгчис өгнас, киез лезис) Ö-јо, јој! Кис вугмисө (грөзиччө, муниссезлан) Ок те, Паладка. Ок те, капуста пыщ) Жын час келө локтис аслам добро дынө, висталис ед го. Законној ин ед вөлі. Некинлө öнi оз туй веритны (Кывкө сувтө бөра оборонцагыс моз) Невна сулалi, а киез өрисө. Мый лас, кызi ковсас сутки кык сулавны. Но кызкө јенкөт, шотчисам (лебтө кез) Семјон Стоп iк јен повда быдса гөддөз сулалөм. Невнасө кызкө терпита (логөн виччө) Ме тижанлө мытчала кыз частној собственности мырдфыны. Кин колхоз көзөс ваө черилө сојны чапкис? (пилеко) А кин паныталис ныв пөлөсөс ужавны? Кин јөрисө мајөггез шедталис? Не сийө ешө кера (сөвчө бокө) Не адзывны тижанлө Макөймкөбөс, кыз асгынит пеллөз. Öноз сулала, а сыбөрын кастылө кыз менө шүисө.

(Сцена сайын шум. Максімко бөра көртчэ оборонька. Шы оз сэт.)

ПІА.—Быз сквоз землю бытчокё ошис. Окожаннёй морт.

ПАЛАА.—Пышшис, ірод про-
кловнёй.

ПІА.—Жорттез! То мы к-
рам. Сіжэ міжэ ливідіруйтм.
Оні позас сыліе быдсён іму-
шчество колхозё сетны. А сіжа
раз пышшис, індам сіжэ кыт-
кё колас.

МАКСІМКО.—(Горёто) Мыла ешшё сіз? (Быдённыс кызёны, нем оз вежёртё. кін горётчис).

ПАЛАА.—Егё кінкё деревняын

ПІА.—Максімко кулак богачаліс батрак кёзён. Уна-жа ачыс
ужуліс? Быдёс сыліс: куйм мёс, кык рёв кык порё...

МАКСІМКО.—(Быз горліс үеіс, горётіс) Кујім...

(Быдённыс нождасёны, озё вежёртё)

ПАЛАА.—Ета кытёнкё рака...

ПІА.—(Оулан сөрнётё) Быдёс вујас міжан колхозё.

(Сцена выло котёрён пырё Јашка)

ЈАШКА.—(Кыскё мешёк) Колхоз кёзёс адзім.

ПІА, ПАЛАА.—Кытён? Кёзёс. Вај татчё.

ЈАШКА.—Челадыс раккес кыжёмас, да кёзёс мешёк васіс адзёма.

ПАЛАА.—Сетён поді вёјём морт?

ЈАШКА.—Кышём теһыт морт? Кёзёс. Адзан мешёк вылас пе-
чат полеводсојузлён.

ПІА.—Жорттез! Ета бөра жё вредітелство Максімокоён.

ПАЛАА.—Сіжа, сіжа. Тоткамыс сылён сіжэ адзылом мешёкён пос
вылын. Сіжа, сіжа (горётчё мёдіккез) Сіжа бертіс асеіс казнасё босны
да міжанлё умёсё керны. Сіжа кёзёс вёгіе, сіжа агітаціја пыр паныт
нүётіс.

ПІА.—А тёдат, жорттез, еты понда мы ј сылё лоас. Сіжа міжан-
ліс быдёс планнез ражё.

ЈАШКА.—Озö пондö жүрөт волкötнү. Тöдäмö кытчö вредител-ство пондä иңдалöвнү. (Максiмкo, кызi бöбмöм местаic четчöвтö, чожа бöра местаас сувтö озза моз.)

ШЛА.—Котшö сiжö, жорттез.

ЈАШКА.—Ок, көбү валöтöм пон етчö. Чожа-бы сiжö пым след кузас адзic. Мунам, челаф. Гөгöртö жöрсö чөпөн.

(Мүпöнү. Колтчö Пiла, Палаф Максiмкo)

ПАЛАф.—(Локтö Пiла дынö) Öнi Пiла пондам öтлэйн ужавны, тырмас батрагын ужавны, тырмас кулакic кормаи тыртны. Пондам аслыным öтлэса столовöй организуйтны, карч жöрын шогмас.

ШЛА.—Нем байтны. Лöсöтам сiз, кык год бöрын кулакic карч жöр тöднү он понды. Быдöс лoас. Öтiк, кытчöз мiжан үмöл. Сöкьт перчö бергöтчыны, капиталным абү, колö нöбнү машинаез, карч кө-зöс, бур үдобренно. Надетчамö кооперацижалö. отсалас подi.

ПАЛАф.—(Гусöв) Ем капитал, Пiла, (Максiмкo вунöтчic, кicö пуктö пелдынö да пессö кывзыны.)

ШЛА.—Кыз капитал лoас?

ПАЛАф.—А вот кытic (мытчалö му пышкic.)

ШЛА.—Ен шүтiт. Мый байтны, му мiжан ыжыт капитал. Но етiжö капитал босны-колö ужавны машинаи. Тöднү наука, да техника. Културатöг етiжö капитал он бос.

ПАЛАф.—Ем. Ог вiстав теныт. (Гусöнiк Пiлалö. Сы коста чужöм-бан Максiмколөн нужалö, кыз жарушкiк) Тöдä местасö, кычö Максiм-кoыс денгасö дөбөм. Гусöн вiзöтi. Сiжа сы пондä i бертic, мед кыс-кыны мүje асic кубышка, да ез лoсав. Мунам мытчала. Гаржам, колхоз кассаö сөтам.

МАКСИМКО.—(Ез вермы терпiтны, четчöвтic местаic) Ну, ен вö-р! Ме тенö сөтчöз некөр ог лөз!

(Котöртö Палаф сөрö палкаи обороникаic. Сена вылö пырöны шупыта Јашка да мөдiк колхозниккез.)

ПАЛАф.—(Горöтлö, ачыс котöртö Максiмкo дышic) Оi, оj, обо-роникаыс ловзic. (Сы бöрын мөдiк нывкаез) Обороникаыс местасic му-нic. Вiзöтö жö, вiзöтö, котортам, челаф.

(Пiла мөдiк челафкөт үскөтчö Максiмкo вылö, чөвтöны сы вылic обороника паскөм).

ШЛА.—(Сералөмөн) Вот тај кытөн вөлөм карч кырышыс. Öнi мiжан дынic он мун. Мiжö тенö иңдiм асылкаö, кытчö колö, а öнi пук-сөтам зелытжыка, мед бертны ен вермы. (Быдöнныс сералöнү.)

ВИТ ШОҢ-ЕР.

- Кывзё жё, кокалө-ed!
- да а а. Кокалө дак кокалө!
- А-ме дыныи ешö буржыка шедö!
- Но, но! Ен ошшас...

Сиз бжитöны гöрд берег дорын вит учитик пионер: Сано, Мита, Јогор Провко, да Вадик. Аеныс шлычкöны вуграсöны асывбыт-ны, шентöны кыскöны черi.

Öдöбя гажа гöрд берег дорын. Ас-мозөн гожумеа асылыс шын-валö. Шондыс серебро југöрөн сузалö быд тореö му вылис. Пионер еöлөммезын јешкөп-јешкөп керлö гажыс... Но кыз те он вуграсөт-щом кадö?

І пионеррез ыш ловзиеасö да бöра і сіннезнысö мөртөтöны нап-лав вылö.

- Мах!.. самыс еöтис-шүис Сано.
- Ка-ка-ка! Шүка öнi кыжан-пјчкiеö сералö Вадик.
- Стој, стој, вöтая!-малыштiс јуреö Провко да чiрзö.

Мыј сетпöмыс лоис? дүмајто Јогор.

А Мита четчöвтiс да Јогорлö мытчалö:

— Оҗе-тоғ, визöт-жö мыј керöны öшöммес! Саныс чапкiс-бы вугырсö да Провкыслөн кепкаыс самасiс... Вон, ваас торева-код ујалö!

Артелөн жагöнiк лебтiсö кепкасö да чывскöны вуграсöны оқлан, кыскöны васiс: оқун, сорога, лаш пiјаннез, шаклејез і мöд.

— Опп! стоп, стöп!-кыiс Јогорок лөшöс і оз вермы горöтчи д öтiк кыв.

Дыр ешö вуграсiсö пионеррез-мiјан учитик колкозниккез, а сыбö-рын, көр коволоккезныс тырiсö, мунöны гортаныс. Мунöны і дүмајтöны: не вес-пö талун асылыс сетщöм гажа вöлi, не вес-пö шондыс мала-лис мiјанöс југöрнас, визöт-пö мунда öбедсö колкозниккезлö вајамö.

Чышкöны түј вылөт, колöны бөрланö гöрд берег.

С. Караваев.

ВЕЛОТІГГЕЗ да ВЕЛОТЧИГГЕЗ. гіжсö чемад журнал

„ТОМ УДАРНІК“-ВЫЛÖ

Петö сija быд төлісö öтпыр.

Журнал гіжсö велöтис чемад понда, көдна велöтчöны мед-
бөрja группаезын. Журнал сувтöтö мөггез:
мытчавны чемадліг öлөм, ныміс уж
вiл социалистическöй строj
каын.

Журнал „Том ударник“ гіжö аслас журналö быдöс вiл тор-
резсö, талуньа лунса ужсö, велöтö чемадсö
лоны социалистическöй государсвоö
строительсöн.

Быдöнныт сузöтö да лыдöбö чемад журнал „ТОМ УДАРНІК“

Н а з а л ö м о ш и б к а :

12 лыбок-вылын гіжбм: „Отырс сетөн пондас овны 15 тысеча морт“.
Колö лыдöнны: „150 тысеча морт“.

дон 25 ур.

Цена 25 коп.

дон гижѡм вылѡ
год вежѡ 2 р. 50 коп. 6 м. 1 р. 30 к.
3 м. 70 коп.